

Riigikogu majanduskomisjoni istungi protokoll nr 215

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 11. september 2018

Algus 14.00, lõpp 15.48

Juhataja: Sven Sester

Protokollija: Elis Themas

Võtsid osa: Toomas Kivimägi, Arto Aas, Erki Savisaar, Jaanus Marrandi, Kristen Michal, Märt Sults, Raivo Põldaru, Tarmo Kruusimäe, Annaliisa Jäme (konsultant), Kaido Rosin (nõunik-sekretariaadijuhataja), Marin Daniel (nõunik), Piia Schults (nõunik)

Kutsutud: Eesti Rohelise Liikumise energiaekspert Teet Randma, Eesti Rohelise Liikumise juhatuse liige ja Eesti Taastuvenergia Koja juhataja Mihkel Annus, Majandus – ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetika aseksler Ando Leppiman, majandusarengu aseksler Viljar Lubi ja energeetika osakonna juhataja Timo Tatar, Keskkonnaministeeriumi aseksler Ado Lõhmus, Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna nõunik Annika Sepp, Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna nõunik Tarmo Kivi, Arenguseire Keskuse nõukoja esimees Priit Rohumaa ja uuringute juht juhataja ülesannetes Meelis Kitsing, Narva-Jõesuu Linnavolikogu esimees Veikko Luhala, Lüganuse vallavanem Andrea Eiche ja abivallavanem Krisli Kaldaru, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor Mait Palts, Eesti Elektritööstuse Liidu tegevjuht Tõnis Vare, Eesti Energia regulaatorsuhete osakonna juhataja Andres Tropp ja regulaatorsuhete juht Jaanus Arukaevu, Viru Keemia Grupi juhatuse esimees Ahti Asmann ja aseesimees Meelis Eldermann, Maailma Energeetikanõukogu Eesti Rahvuskomitee MTÜ juht Priit Mändmaa.

Päevakord:

1. Arvamuse andmine keskkonnakomisjonile: kollektiivne pöördumine Eesti vajab põlevkivienergeetikast väljumise strateegiat ehk PÕXITit

Istung on järelvaadatav aadressil: <https://youtu.be/dZ-fbh8RWoQ?list=PLU985AFYCOtNWEXSGwPK3oUA18yvAHU3u>.

Eesti Rohelise Liikumise juhatuse liige ja Taastuvenergia Koja juhataja **Mihkel Annus** tutvustas pöördumise eesmärke. (Lisa 1)

Ando Leppiman andis ülevaate põlevkivi sektori olulisusest Eesti majandusele, lisades, et Eesti investeerib keskkonnatasusid keskkonnaseisundi parandamiseks, kuid vaid 13% antud

tasudest on läinud Ida-Virumaa projektidesse. Ühtlasi arvas, et aastal 2030 töötab sektor veel edasi.

Ado Lõhmus rääkis Keskkonnaministeeriumi seisukohtadest, et Euroopa Liidu direktiividest tulenevate nõuete täitmine on piisav ning ülereguleerimisel ei ole mõtet.

Annika Sepp tõi välja tööhõive olukorra Ida-Virumaal ning tutvustas ümberõppe- ja koolitusvõimalusi, samas nentis, et Sotsiaalministeerium ei ole hetkel valmis nii suureks muudatuseks, mis järgneks põlevkivikaevandamise ja kasutamise lõpetamisele.

Tarmo Kivi andis ülevaate Rahandusministeeriumi olulisimatest meetmetest piirkonna arendamiseks.

Veikko Luhalaid rääkis kohaliku omavalitsuse perspektiivist põlevkivikasutusele ning selle mõjust piirkondlikule majandusele. Samuti tõi välja, et majanduslike probleemide kompleksse lahendamise korral oleks omavalitsus nõus toetama antud pöördumist.

Andrea Eiche tõi välja Lüganuse valla seisukohad ning leidis, et kiire areng PÕXITi raames tooks kaasa negatiivsed mõjud vallaelanikele.

Mait Palts arutles, kas Eesti vajab uut strateegiat põlevkivi energeetikast väljumiseks ning leidis, et selle asemel võiks pöördumise esitajad tegeleda olemasolevate strateegiatega monitooringuga.

Tõnis Vare andis ülevaate erinevatest arengukavadest, mis puudutavad põlevkivikasutust ning avaldas arvamust, et PÕXITit ei ole vaja.

Andres Tropp mõtiskles tehnoloogiate jätkusuutlikuse üle ning leidis, et uut nn „paberit“ vaja ei ole. Samuti andis ülevaate põlevkivist elektri tootmise arengutest.

Ahti Asmann tõi välja, et majanduslik kasu põlevkivist on suur ja keskkonnamõju on pigem lokaalne ning leevendusmeetmed on kasutusel. Samuti nõustus eelkõnelejatega ning leidis, et uut arengukava ei ole vaja koostada.

Sven Sester tõi välja, et ettekandes oli juttu põlevkivisektoriga kaasnevast olulisest tervisemõjust kohalikele ning uuris kas praegusel hetkel on andmeid Ida-Virumaal elavate inimeste tervisenäitajate halvenemisest.

Mihkel Annus täpsustas, et andmed on võetud Tartu Ülikooli uuringust.

Annika Sepp ütles, et aastatel 2014-2015 tehtud uuringus on näha, et Ida-Virumaa inimeste tervisenäitajad on mitme näitaja poolest halvemad kui mujal Eestis ning põhjuseks võib olla põlevkivisektor, kuid samuti on mõjutajateks muud faktorid. Täpsema ülevaate saamiseks on plaanis jätku-uuringud.

Jaanus Arukaevu tõi välja, et antud uuringu põhiautor on hiljem väitnud, et tulemused on mõjutatud haiguse diagnoosimise meetodika muutumisest ning samuti Ida-Virumaal aset leidnud korruptsioonijuhtumist. Lisaks sellele on vähki haigestumine antud piirkonnas väiksem kui Eestis keskmiselt.

Veikko Luhalaid rõhutas, et haigused võivad olla seotud põlevkivisektoriga ning tervisemõjud elanikkonnale on kahtlemata suuremad kui mõnes metsandusega seotud maakonnas.

Sven Sester soovis teada, kas pöördumise algatajad nõustuvad väitega, et Eesti on täitnud EL poolt seatud eesmärgid kokkulepitust suuremal määral.

Mihkel Annus tõdes, et Eesti on seatud eesmärgid täitnud ennetähtaegselt, kuid lisas, et suur roll on olnud soojussektoril ning kuigi üldmulje on hea, on siiski vaja veel palju tööd teha.

Teet Randma lisas, et tänu põlevkivisektori kokkutõmbamisele, peale Nõukogude Liitu, vähenes CO₂ kvoot, mis on riiki senini positiivselt mõjutanud, kuid küsimus tekib kuidas täita

2030 ja 2050 aasta eesmärgid ning taandada kliimaprobleeme. Ühtlasi puudub majanduslikult maksimaalne huvi põlevkivisektorit käimas hoida.

Ando Leppiman ütles, et Eestil on läbi energiamajanduse arengukava aastaks 2030 sätestatud väga konkreetset taastuvenergia eesmärgid, nii elektri-, soojuste kui ka transpordikütuste osas ning aastal 2020 toodab riik 2 teravatt tundi elektrit, ehk 20% elektritarbimisest on taastuvelekter. Samuti tõi ta välja, et Eesti on üks kõige kiirema taastuvelektri osakaalu arenguga riik Euroopa Liidus ning aasta lõpuks tuleb esitada Euroopa Komisjonile juhtimisraamistiku direktiivi kohaselt riikliku energiakliima kava, mis sätestab, millised on 2030. aasta eesmärgid ja nende saavutamise viisid. Lisaks rõhutas ta, et põlevkivisektor ei sega taastuvenergia sektori arengut.

Toomas Kivimägi tunnustas PÕXITi algatajaid nimevaliku eest, samuti tõi välja, et antud strateegia on AS Eesti Energia esindajate sõnul juba rakendusel ning uusi põlevkivi-elektrijaamu pole plaanis toota, lisaks sellele suletakse kolm kuni neli olemasolevat blokki, mille tulemusel põlevkivist elektrienergia tootmine väheneb. Peale selle rõhutas, et energiajulgeolek on väikeriigi jaoks väga oluline. Ühtlasi uuris, kui suur on põlevkivi energeetika osakaal täna AS Eesti Energia kogubilansis, kuidas Eesti on kõige vähem importenergiast sõltuv riik Euroopa Liidus.

Ando Leppiman vastas, et vaadates primaar-ressursse on osakaal ligi 60% ning täpsustas, et primaar-ressurss on see, mida võetakse kas maa alt või tuuakse rongide ja laevadega kohale.

Arto Aas nõustus Toomas Kivimägi'ga, väljendades tunnustust teema ülestõstmisel ning leidis, et uut strateegiat koostada ei ole vaja, kui trendid ja suundumused on juba omaks võetud. Samas nentis, et pöördumise nimevalik ei ole õnnestunud, kuidas BREXIT tugines valefaktidele ja emotsioonidele. Ühtlasi uuris kuidas on tagatud energiajulgeolek ilma põlevkivi kasutamata ning millist taastuvenergia liiki pöördujad eelistavad.

Mihkel Annus vastas, et iga erineva allikaga elektrienergia tootmisel on omad plussid ja miinused, samas leidis, et tuuleenergial on Eestis perspektiivi, näiteks Lääne-Eestis merele paigutatuna, või siis soojussektoris, mis on tagatud koostootmisjaamadega, kus kasutatakse enamjaolt hakkepuitu. Oluline osa on ka elektrienergia salvestamisel. Lisaks sellele on oluline ühendus välisriikidega ja nõudluse-pakkumise nutikas reguleerimine, mis on kindlasti energeetika tulevik.

Teet Randma selgitas, et algatajad ei ole pidanud vajalikuks uue arengukava koostamist, neid teemasid võiks katta ka energiamajanduse arengukava ning põlevkivi arengukava, kuid muret tekitab see, et põlevkivi arengukava näeb ette kaevandusmahtude konstantse suurenemise kuni aastani 2030, mis ei ühti pöördujate ettepanekuga.

Tarmo Kruusimägi soovis teada, milline energia oleks õige nutika Eesti kuvandile.

Mihkel Annus vastas, et taastuvenergia oleks sobilik.

Meelis Eldermann tõi välja, et põlevkivisektori arengul on oluline roll teaduse rahastamisel ning suurimaks väljakutseks on innovatsiooni jätkamine.

Andres Tropp ütles, et põlevkivienergeetika näol Ida-Virumaal tuleb silmas pidada, et tegemist on Nõukogude Liidu pärandiga, kuna Narva jaamadest tarniti tol ajal elektrit Leningradi linnale.

Tõnis Vare märkis, et välisinvesteeringute Eestisse tulemise kõige suuremad probleemid on energia hinnad ja kvalifitseeritud tööjõu puudus.

Ahti Asmann leidis, et oluline on vahet teha, kas räägitakse põlevkivi kaevandamise vähendamise või põlevkivi energeetikast väljumisest, kuna põlevkiviõli tootmine kuulub

rafineerimise sektorisse, mida Euroopa Liit toetab.

Teet Randma vastas, et kaevandusmahtudes peaks olema konkurents, mitte kõigil võimalus kaevandada, palju nad soovivad. Samuti väitis, et riik on alandanud ressursitasusid.

Ando Leppiman lisas juurde, et riik ei alandanud ressursitasusid, vaid sidus kokku lõpptoote hinnaga, praegusel hetkel ajutiselt kerge kütteõli hinnaga, aga eelnõu on olemas, et teha kahe lõpptoote hinna põhiselt hinnastamist. Mis puutub põlevkivi, kui riigile kuuluva ressursi kasutusse andmist, siis selles osas on olemas maapõuepoliitika põhialused, mis näevad ette seda, et riik peaks suunduma kontsessioonipõhisele lähenemisele, kus ettevõtjad hakkavad ressursi kasutamiseks konkureerima.

Tarmo Kruusimägi palus täpsustada, kelle arvates oleks nutika Eesti kuvandile taastuvenergia sobilik.

Mihkel Annus täpsustas oma mõtet, et taastuvenergia kasutamine on mainekas ja populaarne.

Teet Randma lisas, et Pariisi kliimakokkuleppega võeti vastu otsus vähendada kasvuhoonegaase, et tagada inimkonnale parem tulevik ning taastuvenergia rakendamine muutub ühe populaarsemaks.

Timo Tatar leidis, et CO₂ mõõdik on oluline ning vaadates energiamajanduse arengukava aastani 2030 on võrreldes 1990. aastaga vahe 70%. Samuti on Eesti kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgid seadnud kõrgemale kui Euroopa Liidus ette nähtud.

Mihkel Annus nõustus eelneva kommentaariga, samas leidis, et Eestil on veider võrrelda ennast aastaga 1990, kus majandus oli märksa energiantensiivsem.

Andres Tropp tõi välja, et lähtudes elektritootjate poolt AS-ile Elering esitatavatest tootmispiisavuse aruannetest, suletakse 2030. aasta perspektiivis 2/3 tänaseid põlevkivi otsepõletamise seadmeid ning palus mitte tuua võrdlusi 1990. aastaga.

Ado Lõhmus selgitas, et tegemist on Euroopa Liidu tasandi kokkuleppega, mis tähendab, et aastaarvu ei lepitud kokku Eesti soovil meile soodsamas suunas. Samuti soovitas mitte võidelda kõikide arengute vastu, vaid vaadata, mis on üldsusele kasulik.

Jaanus Marrandi nõustus eelkõnelejatega, kes leidsid, et PÕXIT juba toimib.

Sven Sester võttis arutelu kokku nii, et kuivõrd kõik arutelus osavõtnud osapooled nendivad, et pöördumises välja toodud eesmärkide suunas liigutakse, on komisjon seisukohal, et uue strateegia koostamine ei ole hetkel vajalik.

Otsustati: Mitte toetada pöördumises sisalduvat ettepanekut ja saata keskkonnakomisjonile vastuseks istungi protokollile väljavõte, kust on näha arutelu käik. (Konsensus – Sven Sester, Toomas Kivimägi, Arto Aas, Jaanus Marrandi, Kristen Michal, Märt Sults, Tarmo Kruusimäe)

(allkirjastatud digitaalselt)
Sven Sester
Juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Elis Themas
Protokollija